

علی شریعتی

امیر روشن

بازگشت به خویشتن و رنسانس اسلامی

علی شریعتی

بسم الله الرحمن الرحيم
هست کلید در گنج حکیم

سرشناسه	:	روشن، امیر، ۱۳۴۶-
عنوان و نام پدیدآور	:	علی شریعتی؛ بازگشت به خویشتن و رنسانس اسلامی / نویسنده: امیر روشن.
مشخصات نشر	:	تهران: تیسرا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۳۷۴ ص:؛ ۲۱×۱۴/۵.
فروست	:	کتاب اندیشه؛ ۸.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۳-۲۴-۸ ریال؛ ۲۸۵۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبای مختصر
یادداشت	:	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۷۹۱۸۵۰

امیر روشن
عضو هیئت علمی دانشگاه یزد

علی شریعتی

بازگشت به خویشتن و رنسانس اسلامی

کتاب اندیشه

علی شریعتی؛ بازگشت به خویشتن و رنسانس اسلامی

نویسنده: دکتر امیر روشن

مدیر تولید: سمیه سیاه‌پشت

چاپ یکم: بهار ۱۳۹۴

شماره نشر: ۱۸۱

ویراستار: زهره صفدری

صفحه‌آرا: سپیده امری

لیتوگرافی: البرز نوین، چاپ: عطا، صحافی: ساغر مهر

ناظر فنی چاپ: علی کاتب

تعداد: ۱۲۰۰ نسخه

قیمت: ۲۸۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۳-۲۴-۸

همه حقوق چاپ و نشر این اثر طبق قرارداد محفوظ است.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

استفاده از مطالب با ذکر منبع بدون اشکال است.

• انتشارات تیسسا

تهران، بهارستان، ظهیرالاسلام، کوچه دیلمان، شماره ۶، واحد ۳.

تلفن: ۳۳۹۹۲۴۷۰، ۳۳۹۹۹۴۲۳، iteesa@mail.com

وبسایت: www.teesa.ir

مقدمه	۹
فصل یکم: زندگی و زمانه شریعتی	۱۳
مقدمه	۱۳
زندگی و زمانه شریعتی	۱۴
فصل دوم: منشأ انحطاط در آرای علی شریعتی	۳۷
مقدمه	۳۷
شریعتی، قرون جدید و مسئله انحطاط	۳۸
شریعتی و مقوله الیناسیون	۶۱
الیناسیون اجتماعی و سیاسی	۶۹
الیناسیون فکری	۷۲
الیناسیون فرهنگی	۷۴
تمدن و تجدد	۷۸
آسیمیلاسیون	۸۰
امپریالیسم فرهنگی و اقتصادی	۸۴
الیناسیون مذهبی و انحطاط مسلمانان	۸۸
عوامل دیگر انحطاط مسلمانان	۱۰۱
۱. ذهن گرایی و آخرت گرایی	۱۰۱
۲. روش غیرعلمی	۱۰۲
ایرانیان و انحطاط	۱۰۵

۱۰۸.....	تجزیه آرمان‌های بشری، انحطاط و بحران معنا.....
۱۰۸.....	۱. عرفان.....
۱۱۰.....	۲. آزادی.....
۱۱۳.....	۳. برابری.....
۱۱۵.....	انسان، هویت و بحران معنا.....
۱۱۹.....	مؤخره.....

۱۲۱.....	فصل سوم: بازگشت به خویشتن.....
۱۲۱.....	مقدمه.....
۱۲۲.....	تعریف روشنفکر.....
۱۲۵.....	پیشینه روشنفکری در ایران معاصر.....
۱۲۵.....	۱. تجددگرایی.....
۱۳۳.....	۲. احیا و اصلاح فکر دینی.....
۱۳۶.....	۳. بازگشت به خویشتن.....
۱۴۸.....	شریعتی و بازگشت به خویشتن.....
۱۵۳.....	تغییرات اجتماعی.....
۱۵۷.....	شریعتی و عوامل تغییرات اجتماعی.....
۱۶۲.....	بازگشت به خویشتن.....
۱۷۱.....	بازگشت به کدام خویشتن.....
۱۷۸.....	رسالت روشنفکران.....
۱۹۲.....	روشنفکر و جامعه اسلامی.....
۲۰۵.....	چه باید کرد؟.....

۲۱۹.....	فصل چهارم: رنسانس اسلامی و اصلاح دینی.....
۲۱۹.....	مقدمه.....
۲۲۱.....	روشنفکر و رنسانس اسلامی.....
۲۳۲.....	تغییر جهت دین اسلام.....
۲۴۴.....	تغییر جهت مذهب شیعه.....
۲۴۹.....	کلاه شرعی - فریب دادن خدا!.....
۲۵۵.....	آسیب‌شناسی سازمان روحانیت.....
۲۵۷.....	ویژگی‌های روحانی صفوی.....
۲۵۷.....	۱. تعصب کورکورانه.....

فهرست ۷

۲۵۸	۲. پرهیز از سؤال
۲۵۸	۳. متأثر از قضاوت عوام
۲۵۸	۴. توجیه ملیت ایرانی بر اساس تشیع
۲۵۸	۵. توجیه امور و تغییر چهره شخصیت‌ها
۲۵۹	مشکلات و نارسایی‌های سازمان روحانیت
۲۵۹	۱. نارسایی‌های آموزشی و تحقیقاتی
۲۶۱	۲. نظام مالی و معیشتی روحانیت
۲۶۴	قرائت ایدئولوژیک از دین
۲۷۵	طرح هندسی مکتب
۲۷۷	۱. جهان‌بینی توحیدی
۲۸۳	۲. انسان‌شناسی
۲۸۸	۳. فلسفه تاریخ
۲۹۵	۴. جامعه ایدئال
۲۹۶	ارزیابی
۳۰۶	تفسیر شریعتی از شیعه
۳۱۴	تفسیر مفاهیم مذهبی شیعه
۳۱۶	۱. اجتهاد
۳۲۱	۲. انتظار
۳۳۲	۳. عصمت
۳۳۳	۴. عترة
۳۳۳	۵. وصایت
۳۳۴	۶. عدل
۳۳۵	۷. تقیه
۳۳۵	۸. دعا
۳۳۵	۹. تقلید
۳۳۶	۱۰. شهادت
۳۳۷	مؤخره
۳۳۹	نتیجه‌گیری
۳۶۱	کتابنامه

مقدمه

مقوله توسعه، عقب‌ماندگی، انحطاط، اصلاح دینی و بازگشت به خویش‌تنی از جمله مباحثی است که روشنفکران و محققان ایرانی را مدت‌های مدید به خود مشغول داشته است. علت طرح این مباحث در دوران جدید این بود که ایرانیان با چالش‌های جدیدی روبه‌رو بوده و در مقایسه با غرب متوجه ضعف و انحطاط خود شدند. همچنین از زمانی که هویت ایرانی در مواجهه با غرب به مسئله تبدیل شد «کیستی ما» دغدغه اصلی ذهنی روشنفکران ایرانی شد. پس از این پرسش‌هایی از قبیل اینکه ما کیستیم و چگونه باید باشیم، مطرح شد. نظریه‌پردازان غربی نیز با تقسیم‌بندی ملل به دو گونه مدرن و سنتی و یا بومی و متمدن به طرح این پرسش‌ها در ذهن روشنفکران غیرغربی دامن زدند. آنها با طرح اینکه تجدد پدیده‌ای عقلانی و جهان‌شمول است، روشنفکران این سرزمین‌ها را بر سر یک دوراهی قرار دادند که ناگزیر به انتخاب یکی بودند؛ یا اینکه سنتی و بومی عقب‌مانده بمانند یا با پذیرش ارزش‌های غربی و گام‌نهادن در مسیر آنها از این وضعیت رهایی یافته، پیشرفته و متمدن شوند. در نظریه مدرنیزاسیون، فرهنگ‌های بومی و سنت‌ها به مثابه «خودآگاهی کاذب» مانع توسعه بوده و برای رسیدن به توسعه باید نفی شوند. نظریه مارکسیستی نیز که برای توسعه، راه متفاوتی را نشان می‌داد فرهنگ‌های بومی را بازتاب زیربنای اقتصادی می‌دانست که مانع آگاهی

طبقاتی بودند و به همین دلیل نمی‌توانستند نقش مثبتی در توسعه‌یافتگی ایفا کنند. نظریه‌مدرنیزاسیون با پیش‌فرض گرفتن برتری غرب به حفظ سلطه و هژمونی غرب کمک کرده، به توجیه عقلانی آن می‌پرداخت و به دیگر ملل اعلام می‌کرد که راهی به‌جز مسیر غرب و پذیرش ارزش‌های آن برای رهایی از معضل عقب‌ماندگی وجود ندارد.

جریان تحول‌اندیشه‌سیاسی، اجتماعی و دینی معاصر ایران از برخورد با این چالش‌ها و واقعیت‌ها آغاز می‌شود و در همین راستا بود که این پرسش مطرح شد که چرا جوامع اسلامی و ایران عقب‌مانده‌اند یا توان نظامی و اقتصادی کافی برای مواجهه با دخالت‌های بیگانگان را ندارند؟ چه شد که مسلمانان با سابقه‌تمدنی درخشان، این‌چنین ضعیف شده و استقلال سیاسی خود را از دست داده‌اند. به دنبال طرح این پرسش‌ها و معضلات، سؤال چه باید کرد تا از این وضعیت انحطاطی و عقب‌ماندگی رهایی یابیم؟ مطرح شد. روشنفکران ایرانی در مواجهه با غرب و پاسخ به مسئله انحطاط مراحل مختلفی را طی کردند؛ در مرحله نخست خواهان پذیرش بی‌قیدوشرط تمدن‌فرنگی بودند که هم شامل فن و تکنیک و هم ایده‌های سیاسی و فرهنگی می‌شد. در مرحله بعد که با استعمارگری اروپاییان و دخالت آنها در امور مملکت روبه‌رو شدند به سمت ایده‌های ناسیونالیستی گرایش یافتند و خواهان استقلال و ملی شدن صنعت نفت شدند، هرچند دمکراسی و حکومت قانون و آزادی نیز همچنان در کانون مطالبات آنان بود. گروهی دیگر نیز در همین مرحله دارای ایده‌های مارکسیستی بوده و از طریق آن خواهان رسیدن به جوامع آرمانی بودند. از دهه ۱۳۳۰ ه.ش که دول غربی، دولت ملی مصدق را سرنگون کرده و در کنسرسیوم نفتی به سهم خود رسیدند و در به قدرت رسیدن استبداد مشارکت جستند، روشنفکران ایرانی به‌طورکلی نسبت به غرب بدبین شدند. آنها به این نتیجه رسیدند که غربی‌ها آزادی، حقوق بشر و پیشرفت را صرفاً برای خویش می‌خواهند و در ارتباط با مردمان دیگر سرزمین‌ها به فکر بهره‌کشی و استثمار هستند. به همین دلیل غرب عنصر نامطلوبی شد که ایرانیان نمی‌توانستند به عنوان دوست و منجی خویش به آن بنگرند. از این زمان است

که مذهب اسلام به عنوان مهم‌ترین عنصر فرهنگ ایرانی که بیشترین نقش را در زندگی آنها ایفا می‌کرد به دلیل اعتبار و قابلیت در دسترس بودن، در کانون مباحث روشنفکری قرار می‌گیرد. در کشورهای اسلامی فکر ترقی و پیشرفت همواره با اندیشه اصلاح در تفکر اسلامی به موازات هم پیش رفته است؛ زیرا روشنفکران مسلمان یا غیرمسلمان با واقعیتی به نام اسلام روبه‌رو بوده و در نتیجه هرگونه پروژه اصلاحی و تحول در جامعه را به نوعی در پیوند با حضور اجتماعی اسلام می‌دیده‌اند.

شریعتی مقوله بازگشت به خویش به معنی بازگشت به فرهنگ و ایدئولوژی اسلامی را مطرح کرد. به موازات بحث بازگشت به خویش، اصلاح دینی و رنسانس اسلامی را مطرح می‌کند و قصد او از این عمل درآوردن دین به صورت عاملی پویا و سازنده بود. او از روشنفکران می‌خواهد که اسلام را از صورت تکراری و سنت‌های ناآگاهانه‌ای که بزرگ‌ترین عامل انحطاط آن است، به شکل اسلام آگاهی‌بخش معترض و مترقی و به عنوان یک ایدئولوژی آگاهی‌دهنده و روشنگر مطرح کنند. مفهوم انحطاط از دیدگاه شریعتی دو جنبه دارد؛ یکی عقب‌ماندگی اقتصادی و صنعتی و دیگری از دست رفتن روح خدایی انسان، به عنوان مظهر آزادی، آفرینندگی و آگاهی در دوره جدید. وی در پاسخ به این پرسش که برای رهایی از انحطاط و عقب‌ماندگی چه باید کرد؟ بازگشت به خویش را بیان می‌کند و معتقد است با ایجاد یک رنسانس اسلامی و اصلاح دینی می‌توان عوامل انحطاطی را از خود دور کرد. وی از طریق رابطه‌ای که میان اصلاح دینی و رهایی از انحطاط برقرار می‌کند مقوله بازگشت به خویش را مطرح می‌کند تا راهی برای رهایی مسلمانان و ایرانیان از انحطاط و عقب‌ماندگی بیابد.

با توجه به نوع نگرش شریعتی به رابطه اصلاح دینی و رهایی از انحطاط و تأثیر آن بر آرای او، پرسش‌های زیر را مطرح می‌کنیم و در ادامه، در آرای وی به جست‌وجوی پاسخ آنها می‌پردازیم:

۱. میان مقوله «بازگشت به خویش» با مفهوم «رهایی از انحطاط» در اندیشه شریعتی چه رابطه‌ای وجود دارد؟

۲. شریعتی چه مؤلفه‌ای را در مقوله «اصلاح دینی» و «بازگشت به خویشتن» برجسته می‌کند؟
به دنبال پرسش‌های بالا، دو فرضیه را نیز مطرح کرده‌ایم که در صدد آزمون آنها خواهیم برآمد:
فرضیه نخست: رهایی از انحطاط در اندیشه شریعتی مستلزم اصلاح دینی و اصلاح دینی متضمن بازگشت به خویشتن است.
فرضیه دوم: شریعتی برای موفقیت پروژه اصلاح دینی و بازگشت به خویشتن نقش روشنفکران را برجسته می‌کند.

کتابنامه

- آبراهامیان، یرواند (۱۳۷۷)، *ایران بین دو انقلاب*، مترجم: احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، چاپ اول، تهران: نی.
- آخوندزاده میرزا فتحعلی (۱۳۵۷)، *الفبای جدید و مکتوبات*، به کوشش حمید محمدزاده، تبریز: احیا.
- آدمیت، فریدون (۱۳۴۹)، *اندیشه‌های میرزا فتحعلی آخوندزاده*، چاپ اول، تهران: خوارزمی.
- _____ (۱۳۶۳)، *فکر دمکراسی اجتماعی در نهضت مشروطیت ایران*، چاپ سوم، تهران: پیام.
- _____ (۱۳۶۴)، «آشفتگی در فکر تاریخی»، در *یادنامه جلال آل‌احمد*، به کوشش علی دهباشی، تهران: پاسارگاد.
- _____، *فکر آزادی و مقدمه نهضت مشروطیت ایران*، تهران: سخن، بی‌تا.
- آربلاستر، آنتونی (۱۳۶۸)، *ظهور و سقوط لیبرالیسم*، مترجم: عباس مخبر، چاپ اول، تهران: مرکز.
- آرون، ریمون (۱۳۶۴)، *مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی*، مترجم: باقر پرهام، چاپ اول، تهران: انقلاب اسلامی.
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۷۴)، «پیشینه نظری دیدگاه جامعه‌شناختی دکتر علی شریعتی»، در *سفر سبز، گردآورنده: محمدعلی زکریایی*، چاپ اول، تهران: الهام.
- آشوری، داریوش (۱۳۶۴)، «نگاهی به غرب‌زدگی و مبانی نظری آن»، *یادنامه جلال آل‌احمد*، به کوشش علی دهباشی، تهران: پاسارگاد.
- آقاجری، هاشم (۱۳۸۲)، *شریعتی متفکر فردا*، چاپ دوم، تهران: مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر.

- آل احمد، جلال (۱۳۵۷)، *در خدمت و خیانت روشنفکران*، جلد دوم، چاپ اول، تهران: خوارزمی.
- _____، *غرب زدگی*، بی جا، بی تا.
- آملی، ناصر (۱۳۷۹)، *شریعتی در دانشگاه مشهد*، چاپ اول، مشهد: جهاد دانشگاهی.
- اتزیونی، ایوا و هالوی (۱۳۷۸)، *روشنفکران و شکست در پیامبری*، حسین کجویان، چاپ اول، تهران: تیبیان.
- احمدی، بابک (۱۳۷۲)، *مدرنیته و اندیشه انتقادی*، چاپ اول، تهران: مرکز.
- _____ (۱۳۸۰)، *مارکس و سیاست مدرن*، چاپ دوم، تهران: مرکز.
- شریعتی در جهان (۱۳۶۶)، مترجم و تدوین: حمید احمدی، چاپ دوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- احمدی، حمید (۱۳۸۳)، *از فراسوی مرزها*، چاپ اول، تهران: قصیده سرا.
- احمدی، رضا (۱۳۷۸)، «شریعتی و روحانیت» (ویژه نامه)، *هفته نامه پیام هاجر*، سال هجدهم، شماره ۲۷۰، بیست و هفتم خرداد.
- اخوی، شاهرخ (۱۳۶۶)، «فکر اجتماعی شریعتی»، *شریعتی در جهان*، مترجم و تدوین: حمید احمدی، چاپ دوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- ازغندی، علیرضا (۱۳۶۵)، *انقلاب الجزایر*، چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- اسعدی، محمود (۱۳۷۷)، *سقراط خراسان*، چاپ اول، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- اسکاجیل، تدا (۱۳۷۷)، «حکومت تحصیل دار»، مترجم: محسن امین زاده، در *رهیافت های نظری بر انقلاب اسلامی*، مجموعه مقالات، به کوشش عبدالوهاب فراتی، چاپ اول، قم: ناشر معاونت دروس معارف اسلامی.
- اسلامی، قاسم (شوال ۱۳۹۲)، *سخنی با آقای علی شریعتی*، چاپ حیدری.
- اشرف، احمد (۱۳۵۹)، *موانع تاریخی رشد سرمایه داری در ایران*، دوره قاجاریه، چاپ اول، تهران: زمینه.
- انصاری، محمدعلی (۱۳۵۱)، *دفاع از اسلام و روحانیت*، پاسخ به دکتر علی شریعتی، قم: چاپ مهر استوار.
- ایگلتون، تری (۱۳۸۱)، *در آملی بر ایدئولوژی*، مترجم: اکبر معصوم بیگی، چاپ اول، تهران: آگاه.
- باتامور، تام (۱۳۷۳)، *مکتب فرانکفورت*، مترجم: محمود کتابی، چاپ اول، آبادان: پرسش.
- باربیه، موریس (۱۳۸۴)، *دین و سیاست در اندیشه مدرن*، مترجم: امیر رضایی، چاپ اول، تهران: قصیده سرا.
- بازرگان مهدی (۱۳۶۴ الف)، *بازیابی ارزش ها*، چاپ اول، تهران: مؤلف.

- _____ (۱۳۳۴)، *راه طی شده*، چاپ دوم، تهران: ناشر کانون معرفت.
- _____ (۱۳۵۳)، *باد و باران در قرآن*، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- _____ (۱۳۵۶)، *توحید، طبیعت، تکامل*، تهران: قلم.
- _____ (۱۳۶۴ب)، *بازگشت به قرآن*، جلد چهارم، چاپ اول، تهران: قلم.
- _____ (۱۳۷۲)، «سیر اندیشه دینی معاصر»، *کیان*، شماره ۱۱، سال ۳، فروردین و اردیبهشت، صص ۱۱-۳.
- بامن زیگمون (۱۳۷۹)، «مدرنیته چیست»، *مدرنیته و مدرنیسم*، مترجم: حسینعلی نوذری، چاپ اول، تهران: نقش جهان.
- برزین، سعید (۱۳۷۸)، *زندگینامه سیاسی مهندس مهدی بازرگان*، چاپ سوم، تهران: مرکز.
- برقی، محمد (۱۳۸۱)، *سکولاریزم از نظر تا عمل*، چاپ اول، تهران: قطره.
- برلین، آیزایا (۱۳۶۸)، *چهار مقاله درباره آزادی*، مترجم: محمدعلی موحد، چاپ اول، تهران: خوارزمی.
- برمن، مارشال (۱۳۷۹)، *تجربه مدرنیته*، مترجم: مراد فرهادپور، چاپ اول، تهران: طرح نو.
- بروجردی، مهرزاد (۱۳۷۷)، *روشنفکران ایرانی و غرب*، مترجم: جمشید شیرازی، چاپ دوم، تهران: فرزانه روز.
- _____ (۱۳۷۵)، «شرق‌شناسی وارونه»، *کیان*، شماره ۳۵، سال ششم، اسفند، صص ۲۲-۳۱.
- بشلی ژان (۱۳۷۲)، *ایدئولوژی چیست*، مترجم: علی اسدی، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- بشیری، حسین (۱۳۷۶)، *اندیشه‌های سیاسی مارکسیستی در قرن بیستم*، چاپ اول، تهران: نی.
- _____ (۱۳۷۸)، *لیبرالیسم و محافظه‌کاری*، چاپ اول، تهران: نی.
- _____ (۱۳۸۰)، *موانع توسعه سیاسی در ایران*، چاپ اول، تهران: گام نو.
- بلوم، ویلیام. تی (۱۳۷۲)، *نظریه‌های نظام سیاسی*، مترجم: احمد تدین، چاپ اول، تهران: آران.
- بومر، فرانکلین لوفان (۱۳۸۲)، *جریان‌های بزرگ در تاریخ اندیشه غربی*، مترجم: حسین بشیری، چاپ دوم، تهران: باز.
- بهشتی، سید محمد (۱۳۷۸)، *دکتر شریعتی جست‌وجوگری در مسیر شدن*، چاپ اول، تهران: بقعه، صص ۹۴.
- _____ (۱۳۴۱)، «روحانیت در اسلام و در میان مسلمین»، *مرجعیت و روحانیت*، چاپ دوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.

- بهنام، جمشید (۱۳۷۵)، *ایرانیان و اندیشه تجدد*، چاپ اول، تهران: فرزانه روز.
بیات، مانگول (۱۳۶۸)، «محمود طالقانی و انقلاب ایران»، *تشیع و مقاومت*،
ویراستار: مارتین کرامر، تهران: فاروس ایران.
پتروویچ، کایو (۱۳۷۷)، «بیگانگی و ازخودبیگانگی»، *در خرد در سیاست*،
گردآورنده و مترجم: عزت‌الله فولادوند، چاپ دوم، تهران: طرح نو.
پدرام، مسعود (۱۳۸۲)، *روشنفکران دینی و مدرنیته*، چاپ اول، تهران: گام نو.
_____ (۱۳۸۲)، «بیان روشنفکری تاریخ ایران»، *آفتاب*، سال سوم، شماره ۲۶،
خرداد.
پست مدرنیته و پست مدرنیسم (۱۳۷۹)، مترجم و تدوین: حسینعلی نودری، چاپ
اول، تهران: نقش جهان.
پوپر، کارل (۱۳۷۹)، *اسطوره چهارچوب*، مترجم: علی پایا، چاپ اول، تهران: طرح
نو.
_____ (۱۳۶۵)، *جامعه باز و دشمنان آن*، جلد دوم، مترجم: عزت‌الله
فولادوند، چاپ اول، تهران: خوارزمی.
پوراکبر، محمد (۱۳۷۵)، «فرهنگ و مدنیت غرب در چشم و دل متفکر ایرانی»،
کیان، شماره ۳۵، اسفند، سال ششم، صص ۴۳-۳۸.
تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۴)، *دین، دمکراسی و روشنفکری در ایران امروز*، چاپ
اول، تهران: ناشر مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
تامسون، کنت (۱۳۸۱)، *دین و ساختار اجتماعی*، مترجم: علی بهرامپور و دیگران،
چاپ اول، تهران: کویر.
توانایان‌فرد، حسن (۱۳۶۸)، *دیدگاه چهارم*، بی‌جا، تهران: مؤلف.
تودورف، تزوتان (۱۳۷۷)، *منطق گفت‌وگوی میخائیل باختین*، مترجم: داریوش
کریمی، چاپ اول، تهران: مرکز.
تورن، آلن (۱۳۸۲)، *نقد مدرنیته*، مترجم: مرتضی مردی‌ها، تهران: گام نو، چاپ اول.
توسلی، غلامعباس (۱۳۶۹)، *ده مقاله در جامعه‌شناسی دینی و تاریخ*، چاپ اول،
تهران: قلم، ۱۳۶۹.
توین‌بی، آرنولد (۱۳۸۱)، «ملال غرب»، مترجم: م. غ. مسائل و چشم‌اندازهای
فرهنگ، چاپ اول، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
تیلور، چارلز (۱۳۷۹)، *هگل و جامعه مدرن*، مترجم: منوچهر حقیقی‌راد، چاپ اول،
تهران: مرکز.
جعفری، محمدمهدی (۱۳۸۱)، *بار دیگر شریعتی*، چاپ اول، تهران: نگاه امروز.
جهانبخش، فروغ (۱۳۸۲)، *از بازرگان تا سروش*، مترجم: سعیده سربانی، چاپ
اول، تهران: بهزاد.
جهانبگلو، رامین (۱۳۸۲)، *موج چهارم*، چاپ سوم، تهران: نی.

- جیلاس، میلوان (۱۳۵۸)، *طبقه جدید*، مترجم: عنایت‌الله رضا، چاپ اول، تهران: مرکز.
- حائری، عبدالهادی (۱۳۶۷)، *رویارویی اندیشه‌گران ایرانی با دو رویه تمدن بورژوازی غرب*، چاپ اول، تهران: امیرکبیر.
- _____ (۱۳۶۴)، *تشیع و مشروطیت در ایران*، چاپ اول، تهران: امیرکبیر.
- حجاریان، سعید (۱۳۸۰)، *از شاهد قدسی تا شاهد بازاری*، تهران: طرح نو، چاپ دوم.
- خرمشاد، محمدباقر (۱۳۸۲)، «روشنفکری و روشنفکری دینی در ایران در سه حرکت»، *فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی*، شماره ۴، بهار و تابستان، صص ۱۵۶-۱۱۲.
- خواجه سروی، غلامرضا (۱۳۷۶)، «غرب از نگاه مهندس بازرگان»، *نامه پژوهش*، سال دوم، شماره ۷، زمستان، صص ۳۴۲-۳۲۱.
- دالمایر، فرد (۱۳۸۴)، *راه‌های بدیل*، مترجم: فاطمه صادقی و نرگس تاجیک، چاپ اول، آبادان: پرسش.
- داوری اردکانی، رضا (۱۳۷۳)، *فلسفه در بحران*، چاپ اول، تهران: امیرکبیر.
- داویس، مریل وین (۱۳۶۶)، «میراث ابوالاعلی مودودی و علی شریعتی»، *شریعتی در جهان*، مترجم و تدوین: حمید احمدی، چاپ دوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- دباشی، حمید (۱۳۸۱)، «ایدئولوژی اسلامی: خطرات و وعده‌های یک نو واژه»، در *ایران پس از انقلاب*، ویراسته: هوشنگ امیراحمدی و منوچهر پروین، مترجم: علی مرشدی‌زاده، چاپ اول، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران، ص ۳۲.
- درس‌هایی از مکتب اسلام (۱۳۵۱)، سال ۱۳، شماره ۱، بهمن ۱۳۵۰ و شماره ۷، تیر. دژاکام، محمدحسین (۱۳۸۱)، *شریعتی و بازفهمی دین*، چاپ اول، تهران: مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر.
- ذکریایی، محمدعلی (تدوین) (۱۳۷۴)، *فلسفه و جامعه‌شناسی سیاسی (شریعتی)*، چاپ اول، تهران: الهام.
- _____ (۱۳۷۳)، «ایدئولوژی در اندیشه دکتر علی شریعتی»، *ماهنامه فرهنگ توسعه*، سال دوم، شماره ۱۲، خرداد و تیر، صص ۷۵-۷۲.
- راد، فیروز (۱۳۸۲)، *جامعه‌شناسی توسعه فرهنگی*، چاپ اول، تهران: چاپخش.
- راسخی لنگرودی، احمد (۱۳۸۳)، *شریعتی، از شک تا یقین*، چاپ اول، تهران: قصیده‌سرا.
- رجایی، علیرضا (۱۳۸۱)، «منابع شریعتی»، *ماهنامه آفتاب*، سال دوم، شماره هفدهم، تیر و مرداد، صص ۸۹-۸۸.

- رجایی، فرهنگ (۱۳۷۳)، *معرکه جهان‌بینی‌ها*، چاپ اول، تهران: احیای کتاب.
- _____ (۱۳۸۲)، *مشکله هویت ایرانیان امروز*، چاپ اول، تهران: نی.
- رضایی، امیر (گردآورنده) (۱۳۶۶)، *یادواره دهمین سالگرد شریعتی*، چاپ اول، تهران: ندای جدید.
- _____ (گردآورنده) (۱۳۶۷)، *یادواره یازدهمین سالگرد شریعتی*، چاپ اول، بی‌جا، بی‌نا.
- _____ (گردآورنده) (۱۳۶۸)، *یادواره دوازدهمین سالگرد شریعتی*، چاپ اول، بی‌نام.
- روشه، گئی (۱۳۶۶)، *تغییرات اجتماعی*، مترجم: منصور وثوقی، چاپ اول، تهران: نی.
- روکس بروف، رایان (۱۳۶۹)، *نظریه‌های توسعه‌نیافتگی*، مترجم: علی هاشمی، چاپ اول، تهران: سفیر.
- رهنما، علی (۱۳۸۱)، *مسلمانی در جست‌وجوی ناکجاآباد*، مترجم: کیومرث قرقلو، تهران: گام نو، چاپ دوم.
- رهیاب، حسین، محسن بنائی و دیگران (۱۳۸۱)، *خودکاووی ملی در عصر جهانی شدن*، چاپ اول، تهران: قصیده‌سرا.
- ریشار، یان (۱۳۸۱)، «شریعتی و ماسینیون»، *قمنوس عصیان*، مترجم: سارا سالار، چاپ اول، تهران: قصیده‌سرا.
- ژلاتوش، سر (۱۳۷۹)، *غربی‌سازی جهان*، مترجم: امیر رضایی، چاپ اول، تهران: قصیده‌سرا.
- سارتر ژان پل (۱۳۴۸)، *اگزیستانسیالیسم یا مکتب انسانیت*، مترجم: جواهرچی، تهران: ناشر مؤسسه مطبوعاتی فرخی.
- سارتر، ژان پل (۱۳۸۰)، *در دفاع از روشنفکران*، مترجم: رضا سیدحسینی، چاپ اول، تهران: نیلوفر.
- ساعی، احمد (۱۳۸۱)، *مسائل سیاسی، اقتصادی جهان سوم*، چاپ پنجم، تهران: سمت.
- سبیلا، محمد (۱۳۸۰)، «ایدئولوژی و مدرنیسم»، *در ایدئولوژی ضرورت یا پرهیز و گذیر*، مترجم: عزیزالله افشار، گردآورنده: رضا علیجانی، چاپ اول، تهران: چاپخش.
- سراج‌زاده، سید حسن (۱۳۸۳)، *چالش‌های دین و مدرنیته*، چاپ اول، تهران: طرح نو.
- سروش، عبد‌الکریم (۱۳۷۹)، *بسط تجربه نبوی*، چاپ سوم، تهران: صراط.
- _____ (۱۳۶۶)، *تفرج صنع*، چاپ اول، تهران: سروش.
- _____ (۱۳۷۲)، *فربه‌تر از ایدئولوژی*، چاپ اول، تهران: صراط.

- _____ (۱۳۷۷)، *روشنفکری و دینداری*، چاپ سوم، تهران: سروش.
- _____ (۱۳۸۴)، *از شریعتی، چاپ اول*، تهران: صراط.
- _____ (۱۳۷۵)، «ایدئولوژی و دین دنیوی»، *کیان*، شماره ۳۱، سال ۶، تیر و مرداد، صص ۱۱-۲.
- _____ (۱۳۷۲)، «شریعتی و جامعه‌شناسی دین»، *ماهنامه کیان*، سال سوم، تیر و مرداد، صص ۱۲-۲.
- سزر، امه (۱۳۵۶)، *گفتاری در باب استعمار*، مترجم: منوچهر هزارخانی، چاپ دوم، تهران: آگاه، ۱۳۵۶.
- سعید، ادوارد (۱۳۸۲)، *فرهنگ و امپریالیسم*، مترجم: اکبر افسری، چاپ اول، تهران: توس.
- _____ (۱۳۸۲)، *نقش روشنفکر*، مترجم: حمید عضدانلو، چاپ دوم، تهران: نی. سعیدی، جعفر (۱۳۸۰)، *علی شریعتی از دیدگاه شخصیت‌ها*، چاپ اول، تهران: سایه.
- سعیدی، سید هادی (۱۳۵۸)، *اسلام و سوسیالیسم*، چاپ دوم، قم: شفق، صص ۱۳۵-۱۳۳.
- سه‌یر، رابرت و میشل لووی (۱۳۸۳)، *رمانتیسیم و تفکر اجتماعی*، مترجم: یوسف ابادری، چاپ دوم، ارغنون، شماره ۲، صص ۱۷۴-۱۱۹.
- سید قطب (۱۳۵۹)، *چراغی بر فراز راه*، مترجم: حسن اکبری مرزناک، تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی ۲۲ بهمن.
- _____ (۱۳۶۰)، *مقابله اسلام با سرمایه‌داری*، مترجم: محمد رادمنش، چاپ چهارم، ققنوس عصیان، تهران: بنیاد علوم اسلامی.
- سینا، حسین (۱۳۷۰)، «نگاهی به اندیشه سیاسی شیعه در گذر زمان»، *احیا دفتر پنجم*، گردآوری: حسن یوسفی اشکوری، تهران: یادآوران.
- شادمان، فخرالدین (۱۳۸۲)، *تسخیر تمدن فرنگی*، چاپ اول، تهران: گام نو.
- شایگان، داریوش (۱۳۸۰)، *افسون‌زدگی جدید*، مترجم: فاطمه ولیانی، چاپ اول، تهران: فرزانه روز.
- شبستری، محمد مجتهد (۱۳۷۷)، *هرمنوتیک، کتاب و سنت*، چاپ سوم، تهران: طرح نو.
- شریعت رضوی، پوران (۱۳۷۴)، *طرحی از یک زندگی*، چاپ دوم، تهران: چاپخش.
- شریعتی مزینانی، عبدالکریم (۱۳۸۱)، *برداشت‌های علی شریعتی از آیات قرآن مجید*، چاپ دوم، تهران: سایه.
- شریعتی، احسان (۱۳۷۹)، «سارا شریعتی، سیمین فصیحی و دیگران»، *در حاشیه متن*، چاپ اول، تهران: شهر آفتاب.

شریعتی، احسان، «روشنفکر ناشناخته»، آفتاب، سال سوم، شماره ۲۶، خرداد ۱۳۸۲، صص ۲۰-۲۱.

شریعتی، علی (۱۳۴۷)، مجموعه آثار ۳۰ (اسلام‌شناسی)، مشهد: طوس.
_____ (۱۳۵۰)، مجموعه آثار ۹ (تشیع علوی و صفوی)، تهران: حسینیه ارشاد.

_____ (۱۳۵۶)، مجموعه آثار ۲، خودسازی انقلابی، تهران: حسینیه ارشاد.
_____ (۱۳۵۷)، مجموعه آثار ۳ (ابوذر)، تهران: حسینیه ارشاد.
_____ (۱۳۵۹)، مجموعه آثار ۱۲ (تاریخ تمدن ۲)، بی‌جا، بی‌تا.
_____ (۱۳۶۰)، مجموعه آثار ۲۰ (چه باید کرد)، چاپ اول، تهران: بی‌تا.
_____ (۱۳۶۱)، مجموعه آثار ۱۸، اسلام‌شناسی (۳)، چاپ اول، تهران: الهام.
_____ (۱۳۶۱)، مجموعه آثار ۱۹ (حسین وارث آدم)، چاپ دوم، تهران: قلم.
_____ (۱۳۶۱)، مجموعه آثار ۲۳ (جهان‌بینی و ایدئولوژی)، چاپ اول، تهران: مونا.

_____ (۱۳۶۱)، مجموعه آثار ۲۵ (انسان بی‌خود)، چاپ اول، تهران: قلم.
_____ (۱۳۶۱)، مجموعه آثار ۲۷ (بازشناسی هویت ایرانی - اسلامی)، چاپ اول، تهران: الهام.

_____ (۱۳۶۱)، مجموعه آثار ۲۹ (میعاد با ابراهیم)، چاپ اول، تهران: مونا.
_____ (۱۳۶۲)، مجموعه آثار ۱۴، تاریخ و شناخت ادیان، تهران: شرکت سهامی انتشار.

_____ (۱۳۶۲)، مجموعه آثار ۱۷، اسلام‌شناسی (۲)، چاپ سوم، تهران: قلم.
_____ (۱۳۶۲)، مجموعه آثار ۲۶ (علی)، چاپ دوم، تهران: نیلوفر.
_____ (۱۳۶۲)، مجموعه آثار ۲۸ (روش شناخت اسلام)، چاپ اول، تهران: چاپخش.

_____ (۱۳۶۲)، مجموعه آثار ۷ (شیعه)، تهران: الهام.
_____ (۱۳۶۴)، مجموعه آثار ۳۵، آثار گوناگون، چاپ اول، تهران: مونا.
_____ (۱۳۶۶)، مجموعه آثار ۲۴ (انسان)، چاپ دوم، تهران: الهام.
_____ (۱۳۶۷)، مجموعه آثار ۳۱ (ویژگی‌های قرون جدید)، چاپ سوم، تهران: چاپخش.

_____ (۱۳۶۸)، مجموعه آثار ۱۱، تاریخ تمدن (۱)، چاپ سوم، تهران: قلم.
_____ (۱۳۷۰)، مجموعه آثار ۳۳ (گفت‌وگوهای تنهایی)، چاپ دوم، تهران: آگاه.
_____ (۱۳۸۲)، مجموعه آثار ۱۳ (هبوط در کویر)، چاپ نوزدهم، تهران: چاپخش.

_____ (۱۳۸۲)، مجموعه آثار ۲۲ (مذهب علیه مذهب)، چاپ چهارم، تهران: چاپخش.

- _____ (۱۳۸۴)، مجموعه آثار ۱۰ (جهت‌گیری طبقاتی اسلام)، چاپ پنجم، تهران: قلم.
- _____ (۱۳۷۰)، مجموعه آثار ۱۶، اسلام‌شناسی (۱)، چاپ دوم، تهران: قلم.
- _____، مجموعه آثار ۱ (با مخاطب‌های آشنا)، تهران: حسینیه ارشاد، بی‌تا.
- _____، مجموعه آثار ۱۶، اسلام‌شناسی (۱)، تهران: حسینیه ارشاد، بی‌تا.
- _____، مجموعه آثار ۴ (بازگشت)، تهران: حسینیه ارشاد، بی‌تا.
- _____، مجموعه آثار ۵ (ما و اقبال)، تهران: حسینیه ارشاد، بی‌تا.
- شریعتی، مزینانی، عبدالکریم (۱۳۸۱)، نوآوری‌های علی شریعتی، چاپ اول، تهران: سایه.
- صابر، فیروزه و دیگران (۱۳۶۹)، فهرست موضوعی آثار شریعتی، چاپ اول، تهران: مدرس.
- طالبوف عبدالرحیم (۱۲۸۵)، مسائل الحیات، تقلیس، غیرت.
- طالقانی محمود (۱۳۷۸)، عالم خلقت از نظر قرآن، در مناره‌ای در کویر، گردآورنده: محمد بسته‌نگار، چاپ دوم، تهران: قلم.
- _____ (۱۳۵۹)، هجرت و انقلاب، تهران: قلم.
- _____، اسلام و مالکیت در مقایسه با نظام‌های اقتصادی غرب، بی‌جا، بی‌تا.
- طباطبایی مؤتمنی، منوچهر (۱۳۷۰)، آزادی‌های عمومی و حقوق بشر، چاپ اول، تهران: دانشگاه تهران.
- طباطبایی، جواد (۱۳۷۴)، ابن‌خلدون و علوم اجتماعی، چاپ اول، تهران: طرح نو.
- _____ (۱۳۸۲)، جدال قدیم و جدید، چاپ اول، تهران: نگاه معاصر.
- عبدالکریمی، بیژن (۱۳۷۰)، فلسفه سیاسی شریعتی، چاپ اول، تهران: مؤلف.
- عربی زنجانی، بهنام (۱۳۸۳)، شریعتی و سروش، چاپ چهارم، تهران: آریابان.
- العروی، عبدالله (۱۳۸۱)، اسلام و مدرنیته، چاپ اول، تهران: قصیده‌سرا.
- علمداری، کاظم (۱۳۷۹)، چرا ایران عقب ماند و غرب پیش رفت؟، تهران: گام نو.
- علوی تبار، علیرضا (۱۳۷۵)، «روشنفکر و روشنفکر دینی در ایران»، کیان، سال ششم، شماره ۳۴، دی و بهمن، صص ۳۸-۴۳.
- علیجانی، رضا (۱۳۸۰)، ایدئولوژی، ضرورت یا پرهیز و گریز، چاپ اول، تهران: چاپخش.
- _____ (۱۳۸۰)، زندخام، چاپ اول، تهران: شادگان.
- علیجانی، رضا (۱۳۸۰)، شریعتی‌شناس جلد ۱، چاپ اول، تهران: شادگان.
- _____ (۱۳۸۲)، شریعتی و ساواک، چاپ اول، تهران: کویر.
- عنایت حمید (۱۳۶۲)، سیری در اندیشه سیاسی عرب، تهران: کتاب‌های جیبی.
- _____ (۱۳۶۵)، اندیشه سیاسی در اسلام معاصر، مترجم: بهاء‌الدین خرمشاهی، چاپ دوم، تهران: خوارزمی.

غنی‌نژاد، موسی (۱۳۷۶)، «نقدی بر غرب‌گرایی و غرب‌سستیزی ایرانیان»، در *ما و غرب*، گردآورنده: حسن یوسفی اشکوری و دیگران، چاپ اول، تهران: حسینیه ارشاد.

_____ (۱۳۷۷)، *جامعه مدنی*، چاپ اول، تهران، تهران: طرح نو.
فانون، فرانتس (۱۳۵۸)، *دوزخیان روی زمین*، مترجم: ابوالحسن بنی‌صدر، تهران: امیرکبیر.

فروم، اریک (۱۳۶۸)، *جامعه سالم*، مترجم: اکبر تبریزی، چاپ اول، تهران: بهجت.
فی، برایان (۱۳۸۱)، *فلسفه امروزی علوم اجتماعی*، مترجم: خشایار دیهیمی، تهران: طرح نو.

فیاض، علی (۱۳۶۱)، *فرهنگنامه شریعتی*، چاپ اول، تهران: مهدی.
قادری، حاتم (۱۳۷۸)، *اندیشه‌های سیاسی در اسلام و ایران*، چاپ اول، تهران: سمت.

قاضیان، حسین (۱۳۷۲)، «مفهوم توسعه در آثار جلال آل احمد»، *اطلاعات سیاسی - اقتصادی*، سال هشتم، شماره ۵ و ۶، بهمن و اسفند، صص ۶۵-۶۰.
قانع‌راد، محمدامین (۱۳۸۱)، *تبارشناسی عقلانیت مدرن*، چاپ اول، تهران: ناشر نقد فرهنگ.

ققنوس عصیان (۱۳۸۱)، *روایتی دیگر از اندیشه شریعتی*، مجموعه مقالات، چاپ اول، تهران: قصیده‌سرا.

قنوات، عبدالرحیم (۱۳۷۷)، *شریعتی و تاریخ اسلام*، چاپ اول، مشهد: صالح.
_____ (۱۳۷۹)، *فهرست توصیفی آثار شریعتی*، چاپ اول، مشهد: جهاد دانشگاهی.

قیصری، علی (۱۳۷۹)، «جدال بر سر تجدد»، مترجم: محمد دهقانی، *کیان*، شماره ۵۱، سال دهم، فروردین و اردیبهشت، صص ۲۰-۱۱.

قیصری، نورالله (۱۳۷۶)، «طالبوف تبریزی، مدرنیته راهی برای ترقی و اصلاح اجتماعی»، *نامه پژوهش*، سال دوم شماره ۷، زمستان، صص ۱۷۶-۱۵۵.

کانت، دیوید (۱۳۵۷)، *فرانتس فانون*، مترجم: ابراهیم دانایی، تهران: خوارزمی.
کاتوزیان، همایون (۱۳۷۲)، *مصدق و نبرد قدرت*، مترجم: احمد تدین، چاپ اول، تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.

کاجی، حسین (۱۳۷۸)، *کیستی ما از نگاه روشنفکران ایرانی*، چاپ اول، تهران: روزنه.

کاسیرر، ارنست (۱۳۷۰)، *فلسفه روشنگری*، مترجم: یدالله موقن، چاپ اول، تهران: نیلوفر.

کاظم‌زاده ایرانشهر، حسین (۱۳۶۲)، *چهار اثر ارزنده از: تألیفات ایرانشهر*، تهران: اقبال.

- کاظمی، عباس (۱۳۸۳)، *جامعه‌شناسی روشنفکری دینی در ایران*، چاپ اول، تهران: طرح نو.
- کاظمی، علی‌اصغر (۱۳۷۶)، *بحران نوگرایی در ایران معاصر*، چاپ اول، تهران: قومس.
- کجویان، حسین (۱۳۸۴)، *تطورات گفتمان‌های هویتی ایران*، چاپ اول، تهران: نی. کدی. آر، نیکی (۱۳۶۹)، *ریشه‌های انقلاب ایران*، مترجم: عبدالرحیم گواهی، چاپ اول، تهران: قلم.
- کسرای، محمدسالار (۱۳۷۹)، *چالش سنت و مدرنیته در ایران*، چاپ اول، تهران: مرکز. کسروی، احمد (۱۳۷۷) (۱۹۹۸)، *شیعیگری*، چاپ اول، آلمان: آزاده.
- کمالی، مسعود (۱۳۸۱)، *جامعه‌مانی، دولت و نوسازی در ایران معاصر*، مترجم: کمال پولادی، چاپ اول، تهران: ناشر مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
- کولا کوفسکی، لشک (۱۳۷۶)، «فروپاشی کمونیسم و اهمیت فلسفی آن»، مترجم: خسرو ناقد، *کیان*، سال هفتم، شماره ۳۷، خرداد و تیر، صص ۳۸-۴۳.
- کوهن، آلون استانفورد (۱۳۶۹)، *تئوری‌های انقلاب*، مترجم: علیرضا طیب، چاپ اول، تهران: قومس.
- الگار حامد (۱۳۶۹)، *میرزا ملکم خان*، مترجم: جهانگیر عظیمیا، چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- _____ (۱۳۶۶)، «اسلام به عنوان یک ایدئولوژی: تفکرات دکتر علی شریعتی»، مترجم: مرتضی اسعدی و حسن چیذری، در *شریعتی در جهان*، مترجم و تدوین: حمید احمدی، تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ دوم.
- گارودی، روزه (۱۳۶۲)، *در شناخت اندیشه هگل*، تهران: آگاه.
- لاتوش، سرژ (۱۳۷۹)، *غربی‌سازی جهان*، مترجم: امیر رضایی، چاپ اول، تهران: قصیده‌سرا.
- لاهوری، اقبال، *احیاء فکر دینی در اسلام*، مترجم: احمد آرام، بی‌جا، کانون نشر و پژوهش‌های اسلامی، بی‌تا.
- لچت، جان (۱۳۷۸)، *پنجاه متفکر بزرگ*، مترجم: محسن حکیمی، تهران: خجسته.
- مارکوزه، هربرت (۱۳۶۲)، *انسان تک‌ساحتی*، مترجم: محسن مؤیدی، چاپ سوم، تهران: امیرکبیر.
- مارکوزه، هربرت (۱۳۸۰)، *گفتاری در راهایی*، مترجم: محمود کتابی، آبادان: پرسش.
- محبوبی اردکانی (۱۳۵۴)، *حسین، تاریخ مؤسسات تمدنی جدید*، جلد اول، چاپ اول، تهران: دانشگاه تهران.
- محدثی، حسن (۱۳۸۳)، *زیر سقف اعتقاد*، چاپ اول، تهران: فرهنگ و اندیشه.
- محیط طباطبایی، محمد (گردآورنده)، *مجموعه آثار میرزا ملکم خان*، چاپ اول، تهران: علمی، بی‌تا.

- مدنی، سعید (۱۳۸۳)، «نقادان امروز شریعتی»، *ماهنامه نامه*، خرداد و تیر، شماره ۳۰، صص ۱۹-۲۰.
- مرجایی، فرید (۱۳۸۱)، «دمکراسی و گفتمان نئوشریعتیست»، *تقنوس عصیان*، چاپ اول، تهران: قصیده سرا.
- معروف، محمد (۱۳۸۲)، *اقبال و اندیشه‌های دینی معاصر*، مترجم: محمد بقایی، چاپ اول، تهران: قصیده سرا.
- مقیم، م (۱۳۵۱)، *هرج و مرج*، تهران: شمس.
- مک کراث، آلیستر (۱۳۸۲)، *مقدمه‌ای بر تفکر نهضت اصلاح دینی*، مترجم: بهروز حدادی، چاپ اول، قم، ناشر مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب.
- مک للان، دیوید (۱۳۸۰)، *ایدئولوژی*، مترجم: محمد رفیعی مهرآبادی، چاپ اول، تهران: آشیان.
- مگی، بریان (۱۳۷۲)، *آشنایی با فلاسفه بزرگ*، مترجم: عزت‌الله فولادوند، چاپ اول، تهران: خوارزمی.
- ممی، آلبر (۱۳۵۶)، *چهره استعمارگر، چهره استعمارزده*، مترجم: هما ناطق، تهران: خوارزمی.
- منوچهری، عباس (۱۳۷۸)، *ماکس وبر و پرسش مدرنیته*، چاپ اول، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- _____ (۱۳۸۳)، *شریعتی، هرمنوتیک راهایی و عرفان مدنی*، مترجم: حسین خندق‌آبادی، چاپ اول، تهران: ناشر مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
- _____ (۱۳۷۶)، «شریعتی و پرسش مدرنیته»، *نامه پژوهش*، شماره هفتم، سال دوم، صص ۳۵۷-۷۵.
- _____ (۱۳۷۵)، «مبانی اندیشه انتقادی وبر»، *اطلاعات سیاسی، اقتصادی، سال دهم*، شماره هفتم، فروردین و اردیبهشت، صص ۳۲-۲۴.
- میرآخوری قاسم، حیدر شجاعی (۱۳۷۷)، *سیر تحول اندیشه شریعتی* چاپ اول، تهران: قلم.
- میرسپاسی، علی (۱۳۶۷)، *تأملی در مدرنیته ایرانی*، مترجم: جلال توکلیان، چاپ اول، تهران: طرح نو.
- میری، سید محمد (۱۳۶۷)، «مبانی نظری جنبش احیاء اسلامی»، *احیاء (جلد ۱)*، ناشر: یوسفی اشکوری، چاپ اول.
- میزبان، جواد (به کوشش) (۱۳۷۹)، *مجموعه مقالات همایش بازشناسی اندیشه‌های دکتر علی شریعتی*، چاپ اول، مشهد: دانشگاه فردوسی.
- میلانی، محسن (۱۳۸۱)، *شکل‌گیری انقلاب اسلامی*، مترجم: مجتبی عطارزاده، چاپ اول، تهران: گام.

- میلز، سی رایت (۱۳۶۰)، *بینش جامعه شناختی*، مترجم: عبدالمعبود انصاری، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- نخشب، محمد (۱۳۸۱)، *مجموعه آثار*، چاپ اول، تهران: چاپخش.
- نراقی، یوسف (۱۳۷۰)، *توسعه و کشورهای توسعه نیافته*، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- نکرومه، قوام (۱۳۵۶)، *افریقا باید متحد شود*، مترجم: محمد توکل، چاپ اول، تهران: مروارید.
- نویمان، فرانتس (۱۳۷۳)، *آزادی و قدرت و قانون*، مترجم: عزت‌الله فولادوند، چاپ اول، تهران: خوارزمی.
- واعظی، احمد (۱۳۸۰)، *درآمدی بر هرمنوتیک*، چاپ اول، تهران: مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر.
- وال، ژان (۱۳۸۳)، *اندیشه هستی*، مترجم: باقر پرهام، تهران: طهوری.
- وبر، ماکس (۱۳۷۱)، *اخلاق پروتستانی و روحیه سرمایه‌داری*، مترجم: عبدالمعبود انصاری، تهران: سمت.
- _____ (۱۳۷۴)، *اقتصاد و جامعه*، مترجم: عباس منوچهری و دیگران، چاپ اول، تهران: مولی.
- وحدت، فرزین (۱۳۸۳)، *رویارویی فکری ایران با مدرنیت*، مترجم: مهدی حقیقت‌خواه، چاپ اول، تهران: ققنوس.
- ورتر، لدل مک (۱۳۸۲)، «گناه تکنولوژی مدیریت، دعوت هیدگر به تفکر»، مترجم: محمدرضا جوزی، در *فلسفه و بحران غرب*، چاپ دوم، تهران: هرمس.
- وینوک، میشل (۱۳۷۹)، *قرن روشنفکران*، مترجم: مهدی سمسار، چاپ اول، تهران: علم.
- هالوپ، رناته (۱۳۷۴)، *آنتونیو گرامش*، مترجم: محسن حکیمی، تهران: چشمه.
- هلد دیوید (۱۳۶۹)، *مدل‌های دمکراسی*، مترجم: عباس مخبر، چاپ اول، تهران: روشنگران.
- هوی، دیوید کورنر (۱۳۷۱)، *حلقه انتقادی*، مترجم: مراد فرهادپور، چاپ اول، تهران: گیل.
- هی وود، آندرو (۱۳۷۹)، *درآمدی بر ایدئولوژی‌های سیاسی*، مترجم: محمد رفیعی مهرآبادی، چاپ اول، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.
- یادنامه شهید جاوید* (۱۳۵۶)، تهیه و انتشار نهضت آزادی ایران (خارج از کشور).
- یاسپرس، کارل (۱۳۶۳)، *آغاز وانجام تاریخ*، مترجم: محمدحسن لطفی، تهران: خوارزمی، چاپ اول، ۱۳۶۳.
- یوسفی اشکوری (۱۳۷۷)، *شریعتی، ایدئولوژی، استراتژی*، چاپ اول، تهران: چاپخش.

_____ (۱۳۷۹)، *شریعتی و تقد سنت*، چاپ اول، تهران: یادآوران.
_____ ، حسن، (گردآورنده) (۱۳۷۳)، *یادواره هفدهمین سالگرد شریعتی*،
چاپ اول، تهران: تفکر.

Ahmed, Akbar S (۱۹۹۹), *Islam Today*, London, I. B. Tauris Publisher.

Abrahamian, Ervand (۱۹۸۹), *The Iranian Mojahedin*, United State, Yale, University Press.

Gheissari, Ali (۱۹۹۴), *Iranian Intellectuals in the ۲۰th Century*, Austin, University of Texas press.

Horkheimer, Max. and Theodor Adorno (۱۹۷۳), *Dialectic of Enlightenment*, tra, John. Cumming. Norfolk: Allen Lane.

Kellner, Douglas (۱۹۸۹), *Critical theory, Marxism and Modernity*, Cammbridge: polity press.

khosrokhavar, Farhad, *Postrevolutionary Iran and the New Social Movement, In Twenty years of Islamic Revolutionary*, Edited by Eric Hooglund, New York, Syracuse University Press.

Manoochehri, ABBAS (۲۰۰۵), *Enrique Dussel and Ali S hariati on Cultural Imperialism*, in: *Cultural Imperialism*, edited by BERND, HAMMAND and RUSSEL, AMANDYCH, Broad View Press, CANADA, ۲۰۰۵.

Marcuse (۱۹۸۵), *H, soviet Marxim: A critical Analysis* Routledgend, Newyork.

Marx, Karl. and F. Engels (۱۹۷۵), *selected Corresponence*, progress publisher. Moscow.

Marx, Karl (۱۹۶۱), *Capital*, vol. ۲, Moscow: Foreign Language Publishing House.

Marx and Engels (۱۹۶۹), *selected works, volume one*, Moscow: progress publishers.

Meaning and context, Quentin skinner and his critics, edited by James Tully, princeton, new Jersey, Princeton university press, ۱۹۸۸.

Manheim, Karl (۱۹۷۶), *Ideology and Utopia*, Translated from The Germany by Louis Wirth and Edward Shils, Rotledge and Kegan Paul, London and Heniey.

Parvin Manoucher and Mostafa Vaziri (۱۹۹۲), *Islamic and Society in the Islamic Republic of Iran, in Iran Political Cultural in the Islam Republic*, Edited by Samih K. Farsoun and Mehrdad Mashayekhi, London, Routledge.

skinner, Quentin, *meaning and understanding*, in *meaning and context*, op. cit.

Skinner, Quentin (۲۰۰۲), *vision of politics, volume 1: regarding method*, cambridge: Cambridge university press.

Skinner, Quentin (۱۹۸۷), *the Foundation of Modern Political Thought*, ۲ vols, Cambridge, Cambridge University Press.

Skinner, Quentin (۱۹۹۸), *Liberty Before Liberalism*, Cambridge, Cambridge University Press.

Vanessa Martin (۲۰۰۳), *Creating Islamic State*, London, I. B. Tauris Publisher.

Webster's New World Dictionary of American Language, College Edition Newyork, ۱۹۶۰.

Zubaida, Sami (۱۹۹۳), *Islam the People and the State*, I. B. Tauris, London.

تهیه کتاب با یکی از روش‌های زیر امکان‌پذیر است :

مراجعه به سایت انتشارات تیسّا و خرید کتاب با **۱۰ درصد تخفیف**

www.teesa.pub

مراجعه حضوری یا سفارش تلفنی :

آدرس : تهران ، دروازه شمیران ، خیابان ابن سینا ، بعد از چهارراه فخرآباد ، کوچه حاج علیرضایی
شماره ۹ ، در کوچک ، طبقه ۲ تلفن تماس : ۷۷۶۰۲۸۹۵-۷۷۶۰۲۸۹۹-۷۷۶۰۴۵۶۳-۷۷۶۰۳۷۰۳

مراجعه به مراکز پخش :

ققنوس : میدان انقلاب ، خیابان منیری جاوید ، کوچه مبین ، شماره ۴
تلفن : ۶۶۴۰۸۶۴۰-۶۶۴۶۰۰۹۹
کسترش : خیابان دماوند ، خیابان سازمان آب ، کوچه چهارم غربی ، شماره ۲۸
تلفن : ۷۷۳۵۰۵۹۸
آثار : خیابان انقلاب ، خیابان ۱۲ فروردین ، خیابان شهدای ژاندارمری
جنب اداره پست ، شماره ۹۵ تلفن : ۶۶۴۶۱۸۹۳-۶۶۹۵۲۲۹۱
فرمنگ : خیابان انقلاب ، خیابان لبافی‌نژاد ، نرسیده به تقاطع کارگر ، شماره ۲۶۶ ، واحد ۵
تلفن : ۶۶۴۸۲۱۵۰
کتاب آوران : خیابان کارگر جنوبی ، کوچه شعله ور ، شماره ۱۶ ، طبقه دوم
تلفن : ۶۶۹۱۰۸۴۴-۶۶۹۲۴۰۲۲

انتشارات تیسّا

- آدرس : تهران ، دروازه شمیران ، خیابان ابن سینا ، بعد از چهارراه فخرآباد ، کوچه حاج علیرضایی ، شماره ۹ ، در کوچک ، طبقه ۲
- تلفن تماس : ۷۷۶۰۲۸۹۵-۷۷۶۰۲۸۹۹-۷۷۶۰۴۵۶۳-۷۷۶۰۳۷۰۳
- www.teesa.pub • iteesa@mail.com

علی شریعتی شاخص‌ترین چهره جریان بازگشت به خویش و اصلاح دینی در ایران است. او با علم و آگاهی به پتانسیل دین اسلام و با این تحلیل که هر تغییری در جوامعی که شاخصه مذهبی دارند، نخست با تحول در اندیشه دینی آغاز می‌شود، بازسازی اندیشه دینی را وظیفه خود دانست. شریعتی در این راستا مقوله بازگشت به خویش را مطرح کرد که منظورش بازگشت به فرهنگ و ایدئولوژی اسلامی بود. همچنین به موازات بحث بازگشت به خویش، اصلاح دینی و رنسانس اسلامی را مطرح و تلاش کرد تا دین را به صورت عاملی پویا و سازنده درآورد. وی از روشنفکران می‌خواهد که اسلام را از صورت تکراری و سنت‌های ناآگاهانه‌ای که بزرگ‌ترین عامل انحطاط آن نیز هستند، به صورت اسلام آگاهی‌بخش معترض و مترقی و به عنوان یک ایدئولوژی آگاهی‌دهنده و روشنگر مطرح کنند.

مفهوم انحطاط در نظر شریعتی دو جنبه دارد: یکی عقب‌ماندگی اقتصادی و صنعتی و دیگری ازدست‌رفتن روح خدایی انسان به عنوان مظهر آزادی، آفرینندگی و آگاهی در دوره جدید. وی در پاسخ به اینکه چه باید کرد تا از این وضعیت انحطاطی و عقب‌ماندگی‌های یابیم، پاسخ می‌دهد: باید به خویش برگردیم و با ایجاد رنسانس اسلامی و اصلاح دینی، عوامل انحطاطی را از خود دور کنیم تا از این وضعیت‌های یابیم. وی از طریق رابطه‌ای که بین اصلاح دینی و رهایی از انحطاط برقرار می‌کند، مقوله بازگشت به خویش را مطرح می‌کند تا راهی برای رهایی مسلمانان و ایرانیان از انحطاط و عقب‌ماندگی بیابد.

